

дослідження в подальшому можуть бути використані для створення інформаційної бази та підготовки фахівців з днопоглиблювальних робіт.

Література

- [1] Григоренко, Ю. (2018). Морські порти України : Балансуючи між економікою та геополітикою. *112.ua*. Взято з <https://bit.ly/2JnVEC5>.
- [2] Дноуглубительные и морские работы. (2018). *Jan De Nul Group*. Взято з <https://bit.ly/2LNsjt3>.
- [3] Киричевський, І. (2019). Кому допомогло днопоглиблення в українських портах. *Бизнес Цензор*. Взято з <https://bit.ly/30qbxgn>.
- [4] У порту Херсон завершили днопоглиблення якірних стоянок та розпочали роботи на підхідному каналі. (2019). *Адміністрація морських портів України*. Взято з <https://bit.ly/2EduwkX>.
- [5] Колесникова, Т.А. (2013). Интеграция украинской отраслевой научной периодики в мировое научно-информационное пространство: проблемы и решения. *Наука та прогрес транспорту*. 6 (48), 7-22. doi: 10.15802/stp2013/19835.
- [6] Колесникова, Т.О. Помінова, О.В., Колесников, Р.С. (2015). Розвиток напрямку «кондиціонування повітря» на залізничному транспорті: наукометричний аспект. *Наука та прогрес транспорту*. 3. 7-19. doi: 10.15802/stp2016/74708.

Kostyrko T.M., Korolova T.D.

Bibliometric assessment of research on the direction of "Dredging" in the database Scopus

Abstract. The article presents the results of a bibliometric study aimed at obtaining new knowledge about the development of the "Dredging Works" direction in the global scientific space using the products and services of the Scopus database. The results can be used for further research on this and related topics, as well as apply in the process of teaching dredging disciplines.

Keywords: bibliometry, scientometric analysis, scientometric databas, Scopus, indexes of publishing activity, dredging operations.

Костырко Т.Н., Королева Т.Д.

Библиометрическая оценка исследований по направлению «Дноуглубительные работы» в БД Scopus

Аннотация. В статье представлены результаты библиометрического исследования, направленного на получение новых знаний о развитии направления «Дноуглубительные работы» в мировом научном пространстве с использованием продуктов и сервисов наукометрической БД Scopus. Полученные результаты можно использовать для дальнейших научных исследований по данной и смежным темам, а также применять в процессе преподавания дисциплин по дноуглубительным работам.

Ключевые слова: библиометрия; наукометрический анализ; наукометрическая база данных; Scopus; дноуглубительные работы.

УДК 37.02 : 377/378

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ДУАЛЬНА ОСВІТА»

Тригуб Оксана Володимирівна

Національний університет кораблебудування ім. адм. Макарова

Україна, м. Миколаїв

E-mail: trigub.oksana@gmail.com

Анотація. У статті проаналізовано законодавчі та наукові підходи до визначення поняття дуальної системи професійної освіти. На підставі системного методу наукового дослідження здійснено спробу визначити дуальну освіту як систему організації освітнього процесу

Ключові слова: вища освіта; якість освіти; дуальна форма здобуття освіти; освітній процес; , роботодавець; майбутній фахівець; система організації освітнього процесу

В Рекомендації парламентських слухань на тему: "Про стан та проблеми фінансування освіти і науки в Україні" визначено, що освіта і наука у XXI столітті є не тільки стратегічним ресурсом держави, найголовнішим чинником підвищення якості людського капіталу, генерації нових ідей, запорукою побудови інноваційної та конкурентоспроможної економіки але є питаннями та складовою національної безпеки держави. В зазначеному документі підкреслено, що сучасний рівень освіти в Україні є недостатнім, не відповідає суспільним вимогам, потребам держави та міжнародним стандартам [1].

Глобалізаційні та інтеграційні процеси, інформаційно-технологічний розвиток суспільства, динаміка змін на ринку праці актуалізують проблеми сучасної вищої школи України. Сьогодні ринок освітніх послуг не встигає за розвитком ринку праці, на якому витребуваним є підвищені та сучасні вимоги до переліку професій та якості фахівців.

Здебільшого роботодавці нарікають на те, що українським випускникам бракує не тільки так званих «м'яких» навичок – таких вмінь, як здатність самостійно ухвалювати рішення, швидко знаходити вихід у стресовій ситуації, але й «твердих» професійних навичок відповідно до характеристики професії.

Привертає увагу проблема працевлаштування студентства. Останнім часом наявна тенденція до збільшення кількості безробітної молоді, у якій безробіття триває понад рік, і, як наслідок, руйнуються професійні навички. Відразу працевлаштуватися не може кожен п'ятий (19%).

Вирішення зазначених проблем, а також інтеграції вищої та професійної освіти України у європейський простір можливо шляхом застосування інноваційних моделей інтеграції науково-теоретичної та професійно-практичної підготовки фахівців, що втілюється сьогодні у понятті дуальної освіти.

Сьогодні в зв'язку з реформою професійної освіти та прийнятті Закону «Про професійну (професійно-технічну) освіту» відбувається оптимізація мережі закладів професійної освіти що передбачає створення багатопрофільних, багаторівневих закладів шляхом відкриття нових та реорганізації (злиття, приєднання, перетворення) існуючих закладів, що надають освітні послуги у сфері професійної освіти, формування моделі багатофункціонального центру професійної досконалості [2].

Водночас посилюється конкуренція між закладами вищої освіти на ринку надання освітніх послуг де дуальна освіта буде відігравати важливу роль як чинник, що дає можливість не просто здобути якісну вищу освіту та отримати диплом, а й стати спеціалістом певного профілю у конкретній компанії

Розробка різних моделей дуальної освіти для різних спеціальностей та рівнів вищої освіти вимагає ґрунтовного вивчення поняття дуальна освіта на методологічному рівні.

Проблему реформування професійної та вищої освіти в Україні відповідно до соціального замовлення досліджували Андрущенко В.П., Абашкіна Н. В., Козак Т.Б., Мокін О. Б., Мензул О. М., Мізерний В. М., дуальну освіту як наукову категорію досліджують Воробйова І.М., Косарук О.М., В.Ф.Дрель, Дразниця С. А., Дернова М. Г. та інші.

У вересні 2018 року Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти. У ній визначено, детальний прояв проблем, які планується вирішити запровадженням дуальної освіти, етапи впровадження дуальної освіти в Україні, права та обов'язки закладів освіти та підприємств, а також очікувані результати (далі – Концепція). Концепція ґрунтується на німецькому досвіді дуальної форми здобуття освіти, який було презентовано, зокрема, завдяки Представництву Фонду імені Фрідріха Еберта, Німецько-Українському агрополітичному діалогу, Проекту Східного партнерства "Дуальна освіта в діалозі" за участю закладів освіти різного рівня, стала результатом 2,5 років обговорень між експертами, роботодавцями, закладами освіти та органами влади [3].

Законодавче визначення дуальної освіти міститься у Концепції та у п.10. ст.9 Закону України «Про освіту» (далі – Закон № 2145-VIII). **Дуальна форма здобуття освіти** - це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти (в інших суб'єктів освітньої діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору [4].

Таким чином, законодавець визначає дуальну освіту як спосіб та форму здобуття освіти що потребує аналізу з точки зору методології освіти. За твердженням В. Андрущенко, з точки зору філософії освіти, «освіта – це суспільний процес розвитку і саморозвитку особистості, пов'язаний з оволодінням соціально-значущим досвідом, утіленим у знаннях, уміннях і навичках творчої діяльності, чуттєво-ціннісних формах духовно-практичного освоєння світу» [5, с.8].

На педагогічному рівні трактування поняття освіти розуміється як **педагогічний процес**, що має за мету виявлення і максимальний розвиток індивідуально найбільш значущих позитивних задатків особи. Освіта здійснюється через навчання і виховання, які функціонують як рівноправні чинники, але мають виражену

специфіку і тим доповнюють одне одного. Навчання (частина освіти) – педагогічний процес, в якому суб'єкт навчання оволодіває знаннями основ наук, отримує моральні, правові, естетичні, екологічні та інші уявлення, виробляє уміння і навички застосовувати ці знання на практиці [6].

Форма навчання – це зовнішня сторона організації навчального процесу, що відображає спосіб організації діяльності учнів та вчителів, який здійснюється в певному порядку і режимі, та залежить від кількості учнів, характеру взаємодії суб'єктів навчального процесу, рівня самостійності, специфіки педагогічної діяльності. В основі будь-якого навчання покладено чотири основних (базових) форми навчання: індивідуальну, парну, групову і колективну. У педагогіці і практиці відомі, зокрема, такі форми навчання: класно-урочна, Белл-ланкастерська, Дальтон-план, Мангеймська, план Трампа, лекційно-семінарська.

На думку Дразниці С.А. та Дернової М. Г. визначають дуальне навчання як **форму організації навчального процесу**, яка передбачає системне й органічне поєднання на умовах партнерства двох основних його складових: теоретичної (навчальної) складової, яку забезпечує навчальний заклад, та прикладної (практичної), яку забезпечується підприємством (потенційним роботодавцем) [7, с.18; 8, с.139].

Якщо характеризувати форму організації навчання то слід звернутися до тлумачення цього терміну у словниках. У словнику В. Даля «організувати» означає влаштувати, встановити, впорядкувати, скласти, утворити. У «Філософській енциклопедії» пояснюється, що організація – це розташування і взаємозв'язок елементів деякого цілого, їх дії і взаємодії. Виходячи з такого тлумачення терміна «організація» І. М. Чередов констатує, що форма організації навчання передбачає впорядкування, налагодження взаємодії педагога з учнями у процесі їхньої роботи з певним змістом навчального матеріалу. [9, с.144-145]. Форма організації навчання це будь-який вид заняття – урок, лекція, семінар, предметний гурток, факультатив тощо, які відрізняються складом студентів (учнів), місцем і часом проведення заняття, характером діяльності суб'єктів освітньої діяльності.

Таким чином, визначення дуальної освіти як форми здобуття освіти, та форми організації навчального процесу, на нашу думку, виявляється некоректним та необґрунтованим з точки зору філософії та методології освіти.

Поряд із **дуальною формою здобуття освіти** Закон № 2145-VIII визначає основними формами здобуття освіти: інституційну (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева) та індивідуальну (екстернатна, сімейна (домашня), педагогічний патронаж, на робочому місці (на виробництві)).

Так, дуальна форма здобуття освіти може поєднувати в собі очну (денна, вечірня) форму здобуття освіти, заочну та мережеву під якими розуміють *спосіб організації навчання* здобувачів освіти, а також дистанційну форму здобуття освіти під якою розуміють індивідуалізований процес здобуття освіти. Крім цих інституційних форм здобуття освіти дуальна форма включає такі індивідуальні форми як здобуття освіти на робочому місці та екстерну форму під якими розуміють *спосіб організації навчання здобувачів освіти*.

Виходячи з аналізу нормативного визначення зазначених форм здобуття освіти, сформована конструкція, коли одна форма поглинає інші, або складається з них, що унеможлиблює їх класифікацію, не встановлює критерії класифікації, формує невизначеність у структурі і системі термінології.

З точки зору деяких науковців, під дуальною системою професійної підготовки розуміють інноваційний **тип організації професійної освіти**, котрий являє собою злагоджений взаємозв'язок освітньої і виробничої сфери в підготовці конкурентоздатних кваліфікованих робітників, побудований на єдності трьох методологічних основ: аксіологічної (паритетність гуманістичних і технологічних цінностей); онтологічної (компетентісний підхід), технологічної (оволодіння професійною діяльністю) [10, с.38].

Для розуміння сутності дуальної освіти та її визначення привертає увагу точка зору дослідника Вем'ян В. Г., який зазначає, що дуальне навчання це освітній процес, в який входить педагогічна технологія, що є **цілеспрямованою системою**. Він визначає також недостатній рівень розробки проблем дуальної освіти характеризуючи останню як успішно адаптований до умов ринкової економіки освітній феномен [11, с.3].

З позиції системності розглядають дуальну освіту вчені В. Ф. Дрель, Л. І. Сєногонова, В. С. Володавчик, як систему (технологію) організації освітнього процесу на основі інтеграції науково-теоретичної та професійно-практичної підготовки фахівців у межах взаємодії закладу вищої освіти та виробничого підприємства (установи, організації, фірми, тощо) [12, с.69].

Таким чином для визначення сутності дуальної освіти доцільно використати системний метод наукового пізнання, який передбачає: по-перше, розгляд об'єкта теоретичної і практичної діяльності (наприклад, дуальної освіти) як системи, тобто як відокремленої множини взаємодіючих елементів; по-друге, визначення складу, структури та організації елементів і частин системи, знаходження суттєвих взаємодій між ними; по-третє, виявлення зовнішніх зв'язків системи, відокремлення серед них головних; по-четверте, визначення функцій

системи та її ролі серед інших систем; по-п'яте, аналіз структури і функцій системи; по-шосте, виявлення на цій основі закономірностей і тенденцій розвитку системи.

На підставі системного підходу можна зробити висновки, що дуальна освіта є системою організації освітнього процесу, що складається з певних елементів. Елементами зазначеної системи можуть виступати інституційні та індивідуальні форми організації освітнього процесу та відповідні *способи організації навчання здобувачів освіти (очна, заочна, мережева, екстерна та навчання на робочому місці)*.

Елементами системи дуальної освіти можна вважати спеціальні педагогічні технології, зокрема, технологію контекстного навчання, як концептуальної основи для інтеграції різних видів діяльності студентів (навчальної, наукової, практичної) [13, с.10], технологію модульного навчання, тощо.

Особливим елементом дуальної освіти є технологія соціального партнерства. Соціальне партнерство розглядається як координація паралельних систем; комплексно інтегрований із загальною політикою держави механізм «консенсусу» між навчальними закладами, установами освіти і науки, громадськими об'єднаннями роботодавців, профспілок з державними структурами в нових умовах реальності [14, с.69].

На підставі проведеного аналізу можна дати попередні висновки щодо визначення предмету нашого дослідження. Так, дуальна освіта є системою організації освітнього процесу на основі інтеграції науково-теоретичної та професійно-практичної підготовки фахівців елементами якої виступають інституційні та індивідуальні форми організації освітнього процесу, відповідні *способи організації навчання здобувачів освіти, із застосування освітніх педагогічних технологій та технологій соціального партнерства*.

Список літератури

1. Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про стан та проблеми фінансування освіти і науки в Україні». Постанова Верховної Ради України від 12 липня 2017 р. № 2133-VIII. (2017)
2. Про професійну (професійно-технічну) освіту. Закон України від 10 лютого 1998 року № 103/98-ВР. Редакція від 01 січня 2019 р., підстава - 2443-VIII. (2019)
3. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 660-р. (2018)
4. Про освіту. Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII. (2017)
5. Андрущенко В., Передборська І. (Ред.). (2009). *Філософія освіти: Навчальний посібник* Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова.
6. Малафійк І. В. (2009). *Дидактика: Навчальний посібник* / Київ: Кондор.
7. Дrajниця С. А. (2016). *Дуальне навчання, як інтерактивна форма організації навчального процесу*. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна". 12, 17-20.
8. Дернова М. Г. (2014) *Дуальна модель вищої професійної освіти дорослих: Європейський досвід*. Освіта дорослих : теорія, досвід, перспективи. 2 (9)
9. Пидкасистий П. И. (Ред.). (2002). *Педагогика. Учебное пособие для студентов педагогических вузов и педагогических колледжей*. М.: Педагогическое общество России
10. Докторович, В. М. (Ред.). (2017). *Дуальна система підготовки кваліфікованих робітників як форма інтеграції професійної освіти і виробництва*. Теоретико-методичні основи підготовки конкурентоздатних фахівців у контексті сучасного ринку праці: зб. матеріалів наук.-практ. конф., Кривий Ріг. НАПН України.
11. Вем'ян В. Г. (Ред.). (2015). Дуальна форма професійної освіти як умова ефективного рішення завдань модернізації освіти. *Психологія: реальність і перспективи*. В.5, 29-34.
12. В.Ф.Дрель, Л.І.Сєногонова, В.С.Володавич (Ред.). (2018). Дуальна освіта як інтеграція науково-теоретичної та професійно-практичної підготовки фахівців у закладах вищої освіти. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*, 1 (315), 66-73.
13. Вербицкий А.А. (1991). *Активное обучение в высшей школе: контекстный подход: Метод. пособие*. Москва: Высшая школа.
14. Леонтьева О. (2009). *Соціальне партнерство як необхідна умова забезпечення якості професійної освіти дорослих у Данії*. Збірник наукових праць. Частина 2, с. 206-213file: //C:/Users/User/AppData/Local/Temp/znpu_dpu_2009_2_28.pdf

Тригуб О.В. Проблемы определения понятия «дуальное образование»

Аннотация. В статье проанализированы законодательные и научные подходы к определению понятия дуальной системы профессионального образования. На основании системного метода научного исследования предпринята попытка определить дуальное образование как систему организации образовательного процесса.

Ключевые слова: высшее образование; качество образования; дуальная форма получения образования; образовательный процесс; работодатель; будущий специалист; система организации образовательного процесса.

Tryhub O.V. Problems of the definition of the concept of "dual education"

Text of the annotation. The article analyzes the legislative and scientific approaches to the definition of the concept of the dual system of vocational education. Based on the systematic method of scientific research, an attempt has been made to define dual education as a system for organizing the educational process.

Keywords: higher education; the quality of education; dual form of education; educational process; employer; future specialist; system of organization of the educational process.

УДК 65.9

**ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУДНОВИХ МЕХАНІКІВ**

Кісетов Ю. В., канд. техн. наук, ст. наук. співробітник,

Національний університет кораблебудування, Україна, Миколаїв, kisetov499@ukr.net

Кукліна О. Ю., канд. техн. наук, доцент,

Національний університет кораблебудування, Україна, Миколаїв, olga11kuklina@gmail.com

Слободян С.О., канд. техн. наук, професор НУК,

Національний університет кораблебудування, Україна, Миколаїв, slo71nuos@gmail.com

Аннотація. Проаналізовано сучасний підхід до професійно-практичної підготовки фахівців рівня вищої освіти, на основі існуючих компонентів освітньої технології і вимог стандарту підготовки. Розроблено опис предметної області і процесуально-діяльнісний аспект спеціалізації «Управління судновими технічними системами і комплексами» за спеціальністю 271 «Річковий та морський транспорт» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Ключові слова: (компоненти освітньої технології; складові навчального комплексу; фахові компетентності, опис предметної області; підготовка суднових механіків).

Вступна частина. Одним із інноваційних завдань сучасної освіти є досягнення якісно нового рівня мобільності та професійно-практичної підготовки фахівців, враховуючі необхідність ефективної адаптації людини до життєдіяльності в умовах сучасного медіа-інформаційного простору. Зараз головною складовою професійної підготовки фахівця є здатність критично аналізувати, синтезувати, відтворювати та грамотно використовувати нову інформацію. В останні роки питання підвищення інноваційної складової сучасної освіти набули значного інтересу серед вчених і практиків які мають відношення до навчальних процесів освіти [1-6 і інші]. Суттєвою складовою інноваційною модернізації сучасної освіти є необхідність реалізації новітніх методик паралельно з існуючими. Також достатньо складно в таких умовах оцінювати ефективність пропонованої модернізації.

В умовах зростання обсягів інформації з багатьох галузей науки, техніки та технології, висунення високих професійних вимог до майбутніх суднових механіків існує необхідність постійної інтенсифікації процесів і методик їх навчання.

Ціль роботи – аналіз і вдосконалення складу і змісту нормативно-методичних документів, що забезпечують навчальний процес підготовки майбутніх суднових механіків.

В загальному випадку структура освітньої технології може бути представлена, наприклад, у вигляді трьох основних взаємопов'язаних компонентів [2]:

1) наукова: технологія є науково розробленим рішенням певної проблеми, заснованим на досягненнях теорії та передової практики;

2) процесуально-діялісна: технологія — це сам процес здійснення діяльності об'єктів і суб'єктів, їх цілепокладання, планування, організація, реалізація цілей та аналіз результатів;